

**КОГНИТИВНАТА ПАРАДИГМА НА *FESTSCHRIFT*
ИЗДАНИЯТА – ОТ ПОСВЕТЕНОТО НА НАЙДЕН
ГЕРОВ ДО ОБРАЗЦИТЕ НА СЕРИЯ „ФАКЛОНОСЦИ“
НА АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО
„ЗА БУКВИТЕ – О ПИСМЕНЕХЪ“ (ГЕЩАЛТПЛАН)**

Александра Куманова

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: През призмата на разкриването на енциклопедичния феномен на изданията в чест на видни учени и историографската скица на ключови за структурирането на универсалното познание такива монографични публикации е показана линията на приемственост между посветеното на Найден Геров Festschrift издание (София, 1923) и създадените в библиографската и историографската серия „Факлоносци“ на Академичното издателство на Университета по библиотекознание и информационни технологии: „Gloria bibliosperae (Ariadne’s Thread)“ (София, 2016 – XVI пореден номер) и „Licht, mehr Licht!“ (София, 2022 – XXXII пореден номер). Ракурсът на изследването интерпретира 100-годишната традиция в България в областта на Festschrift академичната литература.

Ключови думи: Festschrift издания, Найден Геров (София, 1923), серия „Факлоносци“ („За буквите – О писменехъ“).

Въведение

Festschrift изданията са специален тип уникална академична литература, традиционно представяна в каталозите и библиографските указатели по *фамилията на лицата, в чест на които са създадени тези енциклопедични бази на научното познание* (както са поднесени и в локуса на *настоящото* проучване цитираните *тук* подобни трудове!).

Тези издания са своеобразни когнитивни калейдоскопи на научното познание в особено синтезиращ философско-информационната картина на света знаков вид. Те представляват огромен интерес едновременно и за формирането на история на науката, и за перспективното прогностично очертаване на пътищата на кристализация на научното мислене в лоното на научни центрове и школи, защото през призмата на идеите на видни творци на познанието и структуриращите се около тях

научни кръгове разкриват цели пластове на свързаност между проблемите и аспектите на изследваната реалност.

Самата функция на Festschrift изданията в познанието е троична:

- да оповестят научната общност за персоналии – явления в историята на познанието, по които синтезират справочно-информационна база (1);
- да кумулират представа за знанието, добито от тези персоналии (2);
- да очертаят интердисциплинарния характер на отзвук за тези персоналии и научните им приноси, както и трудовете на принадлежащия към кръга на съответния учен творци (3).

Методология на изследването

Изхождайки от историографията на Festschrift изданията, представена тук максимално лапидарно чрез фокусирането на вниманието на научната общност върху особено емблематични за библиосферата монографични публикации *в чест* на видни учени от миналото и нашето съвремие [1 – 7; 9 – 10; 13 – 14], е хвърлен когнитивен мост между първото – по съвременните представи за Festschrift издания у нас, – посветеното на Найден Геров [8], и създадените образци от серия „Факлоносци“ на Академичното издателство на Университета по библиотекознание и информационни технологии „За буквите – О писменехъ“ [11 – 12].

Самата фигура на българския писател, езиковед, фолклорист, общественик и създател на едно от първите класни училища в България Найден Геров (23 февруари 1823 г., Копривщица – 9 октомври 1900 г., Пловдив) е ключова във формирането на универсалното енциклопедично познание, връх на което е създаденият от него в резултат на 50-годишен издирвателски, събирателски и систематизаторски труд „*Речник на българския език*“ с около 80 000 думи, които са интерпретирани чрез масив от 5000 фрагмента от народни песни, 4000 фразеологични и идиоматични словосъчетания и 15 500 пословици, поговорки и гатанки (Владимир Янев): *Речник на българския език: С тълкувание речити на бълг. и рус.: Ч. 1 – 5 / Събр., наредил и на свят изважда Н. Геров. Пловдив: друж. печ. Съгласие, 1895 – 1904* (Ч. 1: А – Д. 1895. LVI, 398 с.; Ч. 2: Е – К. 1897. IV, 449 с.; Ч. 3: Л – О. 1899. IV, 440 с.; Ч. 4: Под ред. на Тодор Панчев. 1901. VIII, 416 с.; Ч. 5: Р – Я / Събр. и изтълкувал Н. Геров; Под ред. на Теодор Панчев. 1904. VII, 638 с., 1 л. : портр.; [Ч. 6]: Доп. на Българ. речник

от Н. Геров / Събр., наредил и изтълкувал Тодор Панчев. Пловдив: Наследниците на Н. Геров, 1908 (Пловдив: Труд). VIII, 336 с.; *Вж. и:* Речник на българския език: Ч. 1 – 6 / Найден Геров; [С предг. от Пантелей Зарев, Любомир Андрейчин]. София: Български писател, 1975 – 1978: Ч. 1: А – Д. 399 с.; Ч. 2: Е – К. 1976. 451 с.; Ч. 3: Л – О. 1977. 440 с.; Ч. 4: П. 1977. 419 с.; Ч. 5: Р – I – А. 1978. 640 с.; Ч. 6: Допълнение. 1978. 339 с.).

Както се вижда, Тодор Панчев издава през 1908 г. и „Допълнение на българския речник от Н. Геров“ (Събр., наредил и изтълкувал Тодор Панчев).

За максимално детайлната и точна интерпретация на Festschrift изданието, посветено на Н. Геров: „*Найден Геров: 100 г. от рождението му: 1823 – 1923: Къси черти от живота и дейността му*“ (София, 1923) [8], е важно синхронното познаване на този източник във връзка с публикуването на труда „*Из архивата на Найден Геров: Писма, доклади и материали за възраждането на бълг. народ: Кореспонденция с частни лица*“: Кн. 1 – 2 / Найден Геров; Под ред. на Т. Панчев. София: БАН, 1911 – 1914: Кн. 1: А – Л: Аверки – Лобанов. 1911. 3, 1047 с., 1 л.: портр.; Кн. 2: М – Я: Манйолу – Янкулов. 1914. 2, 1022 с.; *Вж. и:* Архив на Найден Геров: Ч. 1 – 2 / Подреден от Т. Панчев; Под ред. на М. Г. Попруженко. София: БАН, 1931 – 1932. Ч. 1: 1857 – 1870 / [Предг. В. Н. Златарски, М. Г. Попруженко]. 1931. 590 с.; Ч. 2: 1871 – 1876 / [Предг. М. Г. Попруженко]. 1932. 317 с. (*вж. и по-долу*).

Резултати

Хронотопът на Festschrift изданията от втората половина на ХХ век до днес в Западна Европа и САЩ може да бъде обозначен лаконично чрез следния свод от публикации, посветени на:

- австрийския невролог, психолог и философ, основателя на психоанализата **Sigmund Freud** (1856 – 1939) – „*Фройд и съвременето: Цикъл лекции в университета на Франкфурт и Хайделберг по повод 100 години от рождението му*“ (Frankfurt am Main, 1957) [6];
- румънския философ, културолог и писател **Mircea Eliade** (1907 – 1986) – „*Митове и символи: Студии в чест на Мирча Елиаде*“ (Chicago, 1969) [3];
- английския антрополог **Sir Edward Evans-Pritchard** (1902 – 1973) – „*Видове мислене: Есета за мисленето в западните и не-западните общества. Сборник в чест на сър Едуард Еванс-Притчард*“ (London, 1973) [4];
- швейцарския психолог, психиатър и философ от немски произход, близък сътрудник на З. Фройд **Carl Gustav Jung** (1875 – 1975) – „*Аспекти на аналитичната психология. В*

- чест на 100-годишнината на **Карл Густав Юнг**“ (Basel, 1975) [10];
- немския теолог и иранист **Carsten Colpe** (1929 – 2009) – „Традиция и превод. Към проблема за междукултурната преводност на религиозните феномени: Юбилеен сборник в чест на **Карстен Колпе** за 65-годишнината му“ (Berlin; New York, 1994) [1];
 - американския философ **Judith Jarvis Thomson** (1929 – 2020) – „Факт и стойност. Есета по естетика и метафизика в чест на **Джудит Джарвис Томсън**“ (Bradford, 2001) [14];
 - немския теолог **Karl Hoheisel** (1937 – 2011) – „Хайрезис (Ерес): Юбилеен сборник в чест на **Карл Хоайзел** за 65-годишнината му“ (Münster, 2002) [9];
 - английския биолог и етолог **Richard Dawkins** (1941) – „**Ричард Даукинс: Как ученият променя нашия начин на мислене**“ (Oxford 2006) [2];
 - немско-австралийския философ **Raimond Gaita** (1946) – „Философия, етика и човешка общност: Есета в чест на **Реймънд Гайта**“ (Milton Park etc., 2011) [7];
 - английския философ, специалист по антична философия, **M. M. McCabe** (1948) – „Препрочитайки древната философия: Стари кранти и свещени крави [посветено на философа **Мери Маргарет Маккейб**]“ (Cambridge, 2018) [13];
 - френския философ и езотерик **Antoine Faivre** (1934 – 2021) – „Езотеризъм, гностичности и символична образност. Сборник в чест на **Антоан Февър**“ (Leuven, 2001) [5].

Двете Festschrift издания на библиографската и историографската серия „Факлоносци“ на Академичното издателство на УниБИТ „За буквите – О писменехъ“: „*Gloria bibliosperae (Ariadne's Thread)*“ (София, 2016 – XVI пореден номер) [12] и „*Licht, mehr Licht!*“ (София, 2022 – XXXII пореден номер) [11], са плод на платформата на поредицата – да е „уникален емпиричен материал по наукознание, интердисциплинарни връзки и психология на научното творчество“, съгласно издателската анотация на публикациите.

С привличането към анализа на Festschrift изданието „**Найден Геров: 100 г. от рождението му: 1823 – 1923: Къси черти от живота и дейността му**“ (София, 1923) [8] във фокуса на внимание компаративистично се обхваща цяло столетие на най-високия слой на академичните издателски традиции, свързани с очертаването на върхови достижения на изтъкнати учени, от които българските са неотделима част.

Изводи/Дискусия

1. В структурно отношение разглежданите тук Festschrift издания имат гъвкава структура, чиято архитектоника се изгражда в съответствие с третираната от всяко издание материя, но в тях неизменно присъстват три блока от публикации със справочно-енциклопедична тежест – научни трудове:

- на съответната персоналия (1);
- за тази персоналия (2);
- на лицата около персоналията (3).

2. Внимателното вглеждане в посветеното на Н. Геров издание „*Найден Геров: 100 г. от рождението му: 1823 – 1923: Къси черти от живота и дейността му*“ (София, 1923) [8] посочва публикацията като равностоен представител на забележителната академична форма в съвременните на XX – XXI век когнитивни представи – ориентирана е към онтологията на личността на Н. Геров като писател, езиковед, фолклорист, общественик и създател на едно от първите класни училища в България.

2.1. Съставителят на Festschrift паметника за Н. Геров – Годор Панчев (1962 – 1924), племенник на Н. Геров, е учител в с. Голямо Белово. Той е не само ученик, но и близък сътрудник на вуйчо си, чието дело довежда до завършен вид.

2.2. В разглежданата книга Т. Панчев дава подробна картина на родното място на персоналията – Копривщица, природата и заселването ѝ, чертите на града като средище на Българското възраждане, посочва грижливо издирени сведения за рода на Н. Геров [8, с. 5 – 8].

2.3. Специално място е отделено на биографичната информация за Н. Геров [8, с. 8 – 9]. Отделно са разгледани учителството, политическата активност и писателската дейност на Н. Геров [8, с. 10 – 15].

2.4. Документалната стойност на публикацията е завидно висока. Прави впечатление привличането на материал от пресата за погребението на Н. Геров – в. „Мир“ (бр. 882 от 12.IX.1900 г. и бр. 883 от 14.IX.1900 г.) [8, с. 16 – 25].

2.5. Включено е словото на С. С. Бобчев за Н. Геров – по сп. „Българска сбирка“ (год. VII, кн. IX от 1900 г.) [8, с. 26 – 38].

2.6. На архива на Н. Геров, грижовно обработен и издаден от съставителя, е обърнато подобаващо завишено внимание като на основен извор за проучванията на персоналията [8, с. 39 – 89] (*вж. и по-горе*).

2.7. В изданието е включено и потърсено от съставителя мнение за „*Речник на българския език*“ на Н. Геров – това на народния поет, класика на българската литература Иван Вазов (1908) [8, с. 89 – 90].

2.8. Присъстват и други гледища за „*Речника*“ на Н. Геров – на проф. М. Г. Попруженко („Журнал Министерства Народного Просвещения“ – 1913: „Из архивата на Найдено Геров“), Ст. Чакърров („Славянски глас“, год. V и VI, отд. отпеч.) [8, с. 90 – 93] и на фиксирано в чуждестранния периодичен печат – Франция (Armanet, C. *La renaissance de la langue bulgare. // Echos d'Orient*, 12-е, année, N 76, mai 1909, pp. 101 – 125) [8, с. 40 – 87, 93 – 100]. Чрез тази палитра от публикации е прекрачено в сравнителното поле на познанието, което е онтологична черта на Festschrift изданията.

2.9. Публикуван е образец от „*Речника*“ на Н. Геров – уникално емпирично богатство на „*Найден Геров: 100 г. от рождението му: 1823 – 1923: Къси черти от живота и дейността му*“ (София, 1923) [8, с. 101 – 125].

3. Двете Festschrift издания на библиографската и историографската серия „Факлоносици“ на Академичното издателство на УниБИТ „За буквите – О писменехъ“: „*Gloria biblosperae (Ariadne's Thread)*“ (София, 2016) [12] и „*Licht, mehr Licht!*“ (София, 2022) [11], са плод на платформата на поредицата – да е „уникален емпиричен материал по наукознание, интердисциплинарни връзки и психология на научното творчество“ – съгласно издателската анотация на публикациите.

Заклучение

Гещалтпланът на Festschrift изданията, както се посочи, е триединство от трудове: на съответната персоналия (1) – за тази персоналия (2) – на лицата *около* персоналията (3).

Това триединство във всяко Festschrift издание е определено специфично и неподражаемо поради ролята на персоналията, подчертаващо когнитивната вечност, на която е посветено.

Точно този контекст е и основанието Festschrift изданията да са наднационални – международни, планетарни, принципно компаративистични монографични публикации – полилингви...

Именно този обективно-субективен когнитивен момент прави разглежданите издания част от една и съща универсална парадигма на познанието – парадигма на световните аналогични публикации [1 – 7; 9 – 10; 13 – 14], на първото – в съвременните представи за Festschrift издания у нас, – посветеното на Найдено

Геров [8], и на създадените образци от серия „Факлоносци“ на Академичното издателство на УниБИТ „За буквите – О писменехъ“ [11 – 12].

Ето как съставителите на „*Licht, mehr Licht!*“ (София, 2022) [11] решават описвания проблем:

„В макроструктурата на „*Licht, mehr Licht!*“ органично са преплетени две относително самостоятелни, но и семантично взаимосвързани книги, посветени на **проф. Милен Куманов** (които имат общ гещалтплан – разд. I – X с единна справочно-информационна база: разд. IX. CURRICULUM VITAE; разд. X. Съдържание – вж. по-долу):

- [МК – 1: разд. I – III] I. История (Хронологичен биобиблиографски вертикал в жизнения и творческия път на учения);
- [МК – 2: разд. IV – VIII] II. Памет (Когнитологичен калейдоскоп на интердисциплинарната свързаност в семиосферата).

Онтологията на когнитивния енциклопедичен контекст в творчеството на проф. Милен Куманов е във фокуса на вниманието в първата част на изданието, която цели да разкрие пътя на историка в универсалното хуманитарно познание като евристично ядро на неговите проучвания като архивист, библиограф, историограф и биограф едновременно [МК – 1:] I. История (Хронологичен биобиблиографски вертикал).

Културологията на познанието в широкия спектър на научното изследване, неговата критическа и обществена рефлексия и художествената естетика в орбитата на съпътстващи творчеството на проф. Милен Куманов творци са в центъра на втората част на тома, която екстраполира знаковите системи на личността на твореца и философски натоварената хуманитаристика: религия – изкуство – наука, естествено присъщи на мисленето на учения и фиксиращи посоки на развитие на ноосферата [МК – 2:] II. Памет (Когнитологичен калейдоскоп на интердисциплинарната свързаност в семиосферата)“ [11, с. 15].

Бидейки винаги изключително трудоемки и времеемки, Festschrift изданията в същото време са изключително прецизни библиографски и историографски когнитивни инструменти, индивидуализиращи рационално персоналията, на която са посветени, в космоса на идеи, достижения и издания.

И в това е съществената тяхна онтологична черта – като партия в многогласната полифонична инфосфера на света.

References/Литература

1. **Tradition** und Translation. Zum Problem der interkulturellen Übersetzbarkeit religiöser Phänomene. Festschrift für *Carsten Colpe* zum 65. Geburtstag. Berlin; New York: De Gruyter, 1994. 601 p. ISBN 978-3110139303.
2. *Richard Dawkins*: How a Scientist Changed the Way We Think. Oxford: Oxford Univ. Press, 2006. 283 p. ISBN 9780199291168.
3. **Myths** and Symbols: Studies in Honor of *Mircea Eliade*. Chicago: Univ. of Chicago Press, 1969. 438 p.
4. **Modes** of Thought: Essays on Thinking in Western and Non-Western Societies. Collection dedicated to Sir *Edward Evans-Pritchard*. London: Faber and Faber, 1973. 399 p. ISBN 9780571095445.
5. **Ésotérisme**, Gnosés et Imaginaire symbolique. Mélanges offerts à *Antoine Faivre*. Leuven: Peeters Leuven, 2001. 948 p. ISBN 978-9042909557.
6. **Freud** in der Gegenwart. Ein Vortragszyklus der Universitäten Frankfurt und Heidelberg zum 100. Geburtstag. Frankfurt am Main: Europäische Verlagsanstalt, 1957. 447 p.
7. **Philosophy**, Ethics, and a Common Humanity: Essays in Honour of *Raimond Gaita*. Milton Park etc.: Routledge, 2011. 248 p. ISBN 9780415546386.
8. *Nayden Gerov*: 100 г. от рождението му: 1823 – 1923: Къси черти от живота и дейността му / Тодор Панчев. София, 1923. 127 с.
[*Найден Геров*: 100 г. от рождението му: 1823 – 1923: Къси черти от живота и дейността му / Тодор Панчев. София, 1923. 127 с.]
9. **Hairesis**. Festschrift für *Karl Hoheisel* zum 65. Geburtstag. Münster: Aschendorff, 2002. 538 p. ISBN 9783402081204.
10. **Aspekte** analytischer Psychologie. Zum 100. Geburtstag von *Carl Gustav Jung* 1875 – 1975. Basel: Karger, 1975. 307 p. ISBN 9783805522168.
11. **Licht**, mehr Licht! In memory of Professor *Milen Kumanov*: Festschrift on the occasion of his 80th anniversary / Sast. A. Kumanova, N. Vasilev, A. Dimcheva. Sofia: Za bukвите – O pismeneh, 2022. 1800 s.: s 1042 il.; 28 lingv. tabl.; 314 faksim. (Faklonostsi; XXXII). ISBN 978-619-185-558-2.
[**Licht**, mehr Licht! В памет на професор *Милен Куманов*: Юбилеен сборник по случай 80-годишнината от рождението на учения / Съст. А. Куманова, Н. Василев, А. Димчева. София: За буквите – О писменехъ, 2022. 1800 с.: с 1042 ил.; 28 лингв. табл.; 314 факсим. (Факлоносси; XXXII)]
12. **Gloria** bibliosperae (Ariadne's Thread): Studia in honorem Acad. Prof. *Alexandra Kumanova*: A Festschrift for 65th Golden Jubilee of the University of Library Studies and Information Technologies in Sofia / Nauch. red. S. Denchev; Sast., pred. i interviy N. Vasilev. Sofia: Za

bukvite – O pismeneh, 2016. 1774 s.: s il. (Faklonosti; XVI). ISBN 978-619-185-211-6.

[**Gloria bibliosperae** (Нишката на Ариадна): Изследвания в чест на acad. проф. **Александра Куманова**: Юбил. сб. по случай 65 години от основаването на УниБИТ / Науч. ред. С. Денчев; Съст., предг. и интервю Н. Василев. София: За буквите – О писменехъ, 2016. 1774 с.: с ил. (Факлоности; XVI)]

13. **Rereading** Ancient Philosophy: Old Chestnuts and Sacred Cows [dedicated to the philosopher **M. M. McCabe**]. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2018. 318 p. ISBN 9781107194977.

14. **Fact and Value: Essays on Ethics and Metaphysics for *Judith Jarvis Thomson***. Bradford: Bradford Book, 2001. 248 p. ISBN 978-0262525626.

За автора

Александра Куманова е библиограф, библиографовед, философ, когнитолог. Доктор на педагогическите науки. Професор по научната специалност „Теория на научната информация“ в Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ). Действителен член на Международната академия по информатизация при ООН, Арктическата академия на науките, Ноосферната академия на науките.

За контакт с автора: a.kumanova@unibit.bg

**THE COGNITIVE PARADIGM OF
FESTSCHRIFT EDITIONS – FROM DEDICATED TO
NAYDEN GEROV TO THE MODELS OF THE SERIES
FAKLONOSTSI OF THE ACADEMIC PUBLISHER
ZA BUKVITE – O PISMENEH (GESCHTALT PLAN)**

Alexandra Kumanova

University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: In the light of revealing of encyclopedic phenomenon of the editions in honor of eminent scientists and historiographical outline of key for the structuring of the universal knowledge of such monographic publications is demonstrated the line of continuity between the dedicated to Nayden Gerov *Festschrift* edition (Sofia, 1923) and created in the bibliographical and historiographical series *Faklonostsi* of the Academic publisher of the University of Library Studies and Information Technologies: *Gloria bibliosperae (Ariadne's Thread)* (Sofia, 2016 – XVI vols) and *Licht, mehr Licht!* (Sofia, 2022 – XXXII vols). The outline of the study presents a centenary tradition in Bulgaria in the field of *Festschrift* academic editions.

Keywords: *Festschrift* editions, Nayden Gerov (Sofia, 1923), series *Faklonostsi (Za bukвите – O pismeneh)*.

About the Author

Alexandra Kumanova is a bibliographer, philosopher, cognitologist. Doctor of pedagogical sciences (DSc). Professor of theory of scientific information at the University of Library Studies and Information Technologies in Sofia, Bulgaria. Full member of the International Informatization Academy at UN, Arctic Academy of Sciences and Noospheric Academy of Sciences.

To contact the Author: a.kumanova@unibit.bg